

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

פורים

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק טז
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ואחת לבריאה
הי' תהא 'שנת פלאות אראנו

נדפס ע"י

הרה"ת ר' ליב מרדכי בן מרת נעכא שיחי' לערנער,
לרגל יום ההולדת שלו, ביום ט"ז אדר

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

הי' שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved Ones
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

א. מדברי הגמרא על מרכזי היהודי

על הנאמר בסוף המגילה – „כי מרדכי היהודי... ורצוי לרוב אחיו...“, „אומרים חז"ל בגמרא¹: „לרוב אחיו, ולא לכל אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין“ (כי „אחיו“ הם „חביריו שהיו מכלל אנשי כנסת הגדולה“²). רש"י מסביר, שהסיבה לכך ש„מקצת סנהדרין“ פרשו ממרדכי היא „לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה“³.

לאחר מכן ממשיכה הגמרא ואומרת: „גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, דמעיירא חשיב ל' למרדכי בתר ד' (= שבתחילה מנו את מרדכי לאחר ארבעה) ולבסוף בתר חמשה (= לאחר חמשה), מעיקרא כתיב... ולבסוף כתיב...“. כי בפסוק מוקדם יותר, בספר עזרא⁴, נזכר מרדכי כחמישי, ובפסוק מאוחר יותר, בספר נחמיה⁵ הוא מוזכר שישי, „לפי שנעשה מרדכי שר בינתיים, ירד מחשיבותו אצל חכמים“⁶.

אין מובן: את הכלל הזה, ש„גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות“, יכלו חז"ל ללמוד מפשוטות הפסוקים במגילה עצמה: „לרוב אחיו... מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין“, והרי „פירשו“ ממנו מפני ש„בטל מדברי תורה“ לצורך הצלת נפשות. מדוע, אפוא, נלמד כלל זה בגמרא משינוי של סדר, מפסוק שאין כאן מקומו, משני פסוקים הלוקחים משני ספרים שונים בתנ"ך?

יש מפרשים⁷ שמלשון המגילה ניתן להסיק

(1) מגילה טז, ב. הובא בפרש"י עה"פ.

(2) חז"א"ג מהרש"א שם.

(3) ובפרש"י עה"פ בהיפך הסדר – לפי שנעשה קרוב למלכות והי' בטל מתלמודו, כפשוטו של הענין.

(4) ב, ב.

(5) ז, ז.

(6) פרש"י מגילה שם.

(7) הרי"ף לע"י מגילה שם.

שרק לדעתם של הסנהדרין חשוב תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, אך אין הוכחה לכך שמשמים הסכימו לכך, ולפיכך, הם עונים, מוכיחה הגמרא בדרך אחרת, שהתורה עצמה רמזה לכלל זה על-ידי שינוי הסדר בפסוקים.

אך תירוץ זה איננו „חלק“ בדרך הפשט, שהרי אלה ש„פירשו ממנו“ לא היו אנשים רגילים, אלא „אחיו“ – חברי הסנהדרין, שכל מעשיהם הם פסק הלכה לפי התורה, וכיצד חסרה כאן ההוכחה לכך ש„משמים הסכימו“?

ב. קשיים נוספים בענין זה

בענין זה ישנם קשיים נוספים:

(א) אם אכן „גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות“, מדוע הוצב שמו של מרדכי (אשר „בטל מתלמוד תורה“) בסדר השמות במקום הנמוך רק בדרגה אחת מן הסדר שלפניו, בעוד אשר, לכאורה, אין למנותו כלל בין חברי הסנהדרין, אשר כל מהותם היא פסיקת דיני התורה?

(ב) מן הפסוק מובן, שכהונתו של מרדכי כ„משנה למלך“ נמשכה תקופה מסוימת, שבה הוא היה „רצוי לרוב אחיו“ (בלבד, לאחר ש„פירשו ממנו“), אם כן, ממה נפשך: או שמרדכי היה צריך להוכיח להם מיד שהתנהגותו היא על-פי התורה, ואם לאו, היה עליו לעזוב את ה„שררה“, ולשוב להיות רצוי ככל אחיו.

ג. ההסבר לכך לפי דיוק הלשון, והשאלות המתעוררות

ההסבר לכך יובן על-ידי שימת לב לדיוק שבלשון המגילה ודברי חז"ל: „רצוי לרוב אחיו“ – „פירשו ממנו מקצת סנהדרין“ (בלבד). כלומר, רוב „אחיו“ בסנהדרין אכן הסכימו להתנהגותו.

מכך מובן באופן פשוט, שהעובדה ש„פירשו ממנו מקצת סנהדרין“ איננה מהווה כלל הוכחה

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת „האגודה למען הגאולה האמיתית והשלילמה“.

מעין חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת „מכון לוי יצחק“ בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי „ועד להפצת שיחות“.

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת „מכון לוי יצחק“ בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

„אהלי תורה“, ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך „אהלי תורה“, ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את „קונטרס בית רבינו שבבבל“

ושיחת ש"פ שופטים התנש"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לאחר שכ"ק מו"ח אדמו"ר יצא מרוסיה והגיע לריגא, הוא כנס שם אסיפה של רבנים, מנהיגים, עסקנים וכדומה למען יהודי רוסיה. בין המוזמנים היה גם הרוגוצ'ובי. באסיפה רצו לבחור ועדה שתתאסף מיד פעם, ותשקול את הצעדים לפעילות למען יהודי רוסיה, וביקשו מן הרוגוצ'ובי להשתתף בוועדה זו. הוא סירב, והסביר, שהשתתפותו בוועדה זו תלויה במחלוקת שבין התלמוד הבבלי לירושלמי.

במסכת ברכות¹¹ נאמר בגמרא ש, חסידים הראשונים היו שוהים... תשע שעות ביום בתפלה". והגמרא שואלת: אם כך, "תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית, - (ועונה): אלא מתוך שחסידים הם, תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת".

בתלמוד הירושלמי¹² מובא ענין זה בשינוי: במקום, "מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת (ומלאכתן מתברכת)" נאמר: "עלידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת בתורתן וברכה ניתנת במלאכתן".

ההבדל בין, "תורתם משתמרת לבין, "ברכה ניתנת בתורתן" מובן: בביטוי, "משתמרת" הכוונה היא, "שאינן תלמודם משתכח"¹³, אך עם זאת אין כל תוספת חדשה לתורתן, אלא מה שביכולתם ללמוד בזמן המועט שבו אינם עוסקים בתפילה.

ואילו ב, "ברכה ניתנת בתורתן" הכוונה היא, "שהצליחו להבין ולהשכיל מיד ולא היו שוהין"¹⁴. כלומר, בנוסף לכך שאין הם שוכחים את תלמודם, הם מצליחים, להבין ולהשכיל מיד, "מה שעל-פי טבעם היה נדרש להם זמן רב הרבה יותר בלימוד התורה.

וכך הוא, סיים הרוגוצ'ובי, גם בעניננו: השתתפותו בוועדה תגרום לבטול חלק מזמנו בלימוד התורה. לפי ה, "ירושלמי", ש, "על ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת בתורתן" - לא

לכך שתלמוד תורה גדול מהצלת נפשות. להיפך, מכך ניתן להסיק, שאם לרוב הסנהדרין הוא היה רצוי, זאת אומרת, שהם הסכימו לדעתו⁸.

בכך מובן גם מדוע הוצב שמו במקום הנמוך יותר בדרגה אחת בלבד, מפני שרוב חברי הסנהדרין הסכימו עם מעשהו.

אך לפי זה קשה מצד שני:

(א) אם מעשהו של מרדכי היה בהסכמת דעתם של רוב חברי הסנהדרין היה על דעה זו להכריע את דעת המיעוט, "מקצת", ואם כך, מדוע הם, "פירשו ממנו", ולא בטלו את דעתם מפני דעת הרוב?

(ב) לפי האמור לעיל יוצא, ששני מאמרי חז"ל המובאים בגמרא זה בהמשכו של זה ("פירשו ממנו (רק) מקצת סנהדרין" ו, גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות") סותרים בעצם זה את זה?⁹

ד. דיוק נוסף: "פירשו", והסיפור על הרוגוצ'ובי

כדי להבין זאת, יש להקדים ולהבין תחילה דיוק נוסף במאמר חז"ל זה: נאמר, "פירשו ממנו מקצת סנהדרין", ולא, "חלקו עליו" או, "אין רוח מקצת חכמים נוחה הימנו"¹⁰, וכדומה. כוונת הביטוי, "פירשו ממנו" איננה שחלקו עליו מפני שלפי דעתם לא היה מעשהו של מרדכי לפי התורה, אלא שהם הבדילו עצמם ממנו, מפני שהיתה להם שיטה אחרת בנושא התנהגות חברי הסנהדרין ותלמידי-חכמים, ודרכו שונה מדרכם, אך גם הם הסכימו שמעשהו של מרדכי מותאם לדרך התורה.

ההסבר לכך יובן גם מסיפור על הגאון הרוגוצ'ובי והתנהגותו, כדלהלן:

(8) כ"פ גם בבן יהוידע מגילה שם.

(9) ולגירסת הע"י (וכ"ה גירסת היל"ש עה"פ. הובאה ג"כ בדק"ס מגילה שם) בעל ב' המימרות אחד הוא (רב יוסף)!

(10) להעיר ממדרש שמואל לאבות פ"ג מ"י - הובא ביד יוסף לע"י שם.

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת אי"א

ר' מנחם מענדל ע"ה

בן הרה"ח הרה"ת ר' אלחנן דובער הי"ד

מאראזאוו

מקושר לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מה"מ

נולד בעיר ליובאוויטש

זכה לגור ולקבל קירובים

בבית כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בעיר רוסטוב

למד מתוך מסירת נפש בישיבת תו"ת במחנת

שימש כשו"ב

הי' ממייסדי ושימש בתור מנהל ומשפיע

במתיבתא ובית מדרש במוסד חינוך אהלי תורה

וזכה להשפיע לאלפי תלמידים

בהתוועדויותיו הרבות

הכניס רוח חסידית ושמחה לרבים משומעיו

גידל משפחתו לחסידות ולהתקשרות

והרבה מהם שלוחים בכל קצוי תבל

נפטר בשיבה טובה ר"ח שבט ה'תשע"ח

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י משפחתו שיחי

(11) לב, ב.

(12) שם פ"ה ה"א.

(13) פרש"י ברכות שם.

(14) פני משה לירושלמי שם.

הוספה

בשורת הגאולה

פח.

ועוד ועיקר, לזעוק להקב"ה על אריכות הגלות, "עד מתי"... ולבקש ולדרוש ולעשות כל מה שאפשר שתיכף ומיד תבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

. . . בני נמצאים כבר בגלות יותר מאלף ותשע מאות שנה ומשיח צדקנו עדיין לא בא!... כבר סיימו כל עניני העבודה דזמן הגלות, וכבר נעשו כל הפעולות בכל האופנים האפשריים (כולל ובמיוחד ע"י השמחה בחודש אדר במשך ששים יום), ולא יודעים מה ניתן לעשות עוד, ואעפ"כ, עובר עוד שבוע, עוד יום ועוד רגע, ועדיין לא באה הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

(משיחות ג', ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ד', יו"ד ו"א אדר ראשון תשנ"ב)

גם לכך ש"ברכה ניתנת בתורתן" – הצליחו להבין ולהשכיל מיד ולא היו שוהין" – בהתאם לאופן הלימוד הישר, שבו מגיעים מיד לאמתתו של הענין.

יחסר לו בידיעת התורה. אך כיוון שההלכה היא כ"בבלי" ש"תורתם משתמרת" – בלבד¹⁵, הרי תחסר לו ההוספה בלימוד וידיעת התורה גם בזמנים אלו – ועל כך אין הוא יכול לוותר.

ו. ההבדל בין שיטת מרדכי לשיטת "מקצת סנהדרין" תלוי בהבדל שבין ה"ירושלמי" ל"בבלי".

לפי האמור לעיל, יש לומר, שההבדל בין שיטת מרדכי (הרצויה לרוב הסנהדרין) לבין שיטתם של "מקצת סנהדרין" תלוי במחלוקת הנ"ל בין ה"בבלי" ל"ירושלמי".

שיטתם של הסנהדרין הגדולה, שנבחרו מן הסנהדרין הקטנה¹⁹, שמקומם בירושלים, או לפחות בארץ הקודש²⁰, מתאימה, כפי שסביר לומר, לדרך הלימוד של ה"ירושלמי", במיוחד בתקופת המשנה ואנשי כנסת הגדולה.

אך גם אז היו תנאים שהגיעו מבבל, כפי שמאוחר יותר ידוע: הלל עלה מבבל²¹, רבי נתן הבבלי²², ועוד. במיוחד אשר עברו יותר משבעים שנה מן התקופה שבה הלכו, החרש והמסגר²³ מירושלים עם הגולה אשר הגלתה עם יכניה – לבבל²⁴. אנשי כנסת הגדולה היו משבי הגולה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל לבבל וישבו לירושלים ויהודה בשנת אחת לכורש, לאחר שהיו חמשים ושתיים שנה בבבל, אך גם מבין, החרש והמסגר, אשר כבר בירושלים הם היו ידועים במעלתם זו, ובאופן הלימוד הזה²⁵.

לפיכך סברו מרדכי ורוב הסנהדרין שעליו

ה. מחלוקת זו תלויה בהבדל שבין אופן הלימוד בתלמודים השונים

יש לומר, שההסבר למחלוקת זו בין ה"בבלי" ל"ירושלמי" כרוך בהבדל שבין דרכי לימודם:

אופן הלימוד בתלמוד הבבלי הוא ריבוי של שקלא וטריא וכו', כדברי הגמרא¹⁶, במחשכים הושבני¹⁷. ... זה תלמודה של בבלי: דרך הלימוד היא כאדם המחפש בחשיכה – יש להרבות בחיפוש ויגיעה, לשאול קושיות ולערוך הבחנות וכו' עד שמגיעים למסקנה האמיתית. לעומת זאת, הלימוד בתלמוד הירושלמי הוא באופן ישר – מוצאים מיד את התירוץ האמיתי וכו', כאדם הרואה דבר-מה באור¹⁸.

לפיכך יוצא, שלפי שיטת הבבלי, אפשרי שעל-ידי הלימוד המועט של החסידים הראשונים יתבצע רק הענין של "תורתם משתמרת" – שהם לא ישכחו את לימודם, אך לא באופן של "ברכה ניתנת בתורתן", "להבין ולהשכיל מיד" – דבר שאיננו מתאים לסדר הלימוד של ה"בבלי".

אך לפי שיטת ה"ירושלמי", גורם לימודם

(15) להעיר מהענין שע"י צדקה, נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה" – תו"א א, ב.

ובלקו"ת לג"פ (ג, א. נדפס באוה"ת בראשית כרך ו' תתרכו, ב ואילך) מובן שאינו גוזמא כ"א אלף ממש. ובמילא מובן שאין צריך לשהות.

ואולי יש לחלק בין ל"ברכה ניתנת בתורתן" ואכ"מ (16) סנהדרין כד, א. ומשמע דהסיבה היא, "בבלי" (ש"אין תורה כתורת א"י" – ב"ר פט"ז, ד) – וגם בזמן התנאים, אנשי כנה"ג וכו' כן הוא.

(17) איכה ג, ו.

(18) ראה בארוכה שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך. המשך תרס"ז ע' צ ואילך. ד"ה אמר רבא תש"ח פ"א. ועוד.

(19) ראה סנהדרין פח, ב. רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב ה"ח.

(20) שם.

(21) פסחים סו, א.

(22) דעלה מבבל – פרש"י גיטין (סה, ב), ב"ב (עג, א) ד"ה רבי נתן, ועוד.

(23) מ"ב כד, יד. גיטין פח, סע"א. פרש"י עה"פ.

(24) ראה סדר הדורות – בזמן דגס פורים.

(25) ראה בכ"ז – מפרשי המשניות בתחלת אבות. הקדמת הרמב"ם לפיה"מ. עזרא ב, א.ב. שם א, א. סדה"ד.

הצלת הגופים היהודיים⁵⁰, הרי על אחת כמה וכמה נדרש הדבר כאשר מדובר בהצלת נשמות יהודיות, ויש צורך לוותר על השלימות העצמית למען „הצלת נפשות“, כדי להיות

„דובר שלום לכל זרעו“, עד אשר ישראל עושין תשובה, „ומיד הן נגאלין“⁵¹, בקרוב ממש.

(משיחות פורים תשל"ג,
פורים וש"פ תשא תשל"ה)

(50) כידוע שפורים הי' ההצלה של גופות בניי (משא"כ הנוכח – לבוש או"ח סי' עת"ר ס"ב. ט"ז שם סק"ג).

(51) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה. וראה אגה"ת פ"א.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו זרבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ה)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

**יהי אדוננו מורנו זרבינו מלך המשיח
לעולם ועד**

ובמקום להימנות „בתר ד“ (=לאחר ארבעה) הוא נזכר „בתר משנה“.

למרות כל זאת סברו מרדכי ורוב הסנהדרין שהיה עליו להיעשות משנה למלך ואף אם על ידי כך תחסר לו „גדלות“ של „גדול תלמוד תורה“, הרי כדאי הדבר לצורך „הצלת נפשות“^{26*}, לצורך היותו „דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו“²⁷.

ח. העיקר: טובת הרבים

לכאורה, עדיין לא הכל ברור: אמנם לא נפגמה אצל מרדכי אפילו התוספת בידיעת התורה, מפני ש„ברכה ניתנת בתורתן“, ואמנם, יש יתרון ב„הצלת נפשות“ אשר לשמה כדאית הירידה מ„תורתו אומנתו“ – אך כיצד הוא נשאר, בכל זאת, גם אחר־כך אחד מן הסנהדרין, אשר, לכאורה, כל תפקידם הוא רק לימוד התורה והוראתה?

בלשון אחרת: כיצד ייתכן שעל חברי הסנהדרין עצמם תחול החובה לוותר על „תורתם אומנותם“ למען „הצלת נפשות“?

ההסבר לכך הוא: ב„תנא דבי אליהו“²⁸ נאמר: „היה להם (לסנהדרין גדולה) לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם, ולהגביה בגדיהם למעלה מארכובותיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל... וילמדו את ישראל...“.

ההלכה היא, שכאשר גולה הסנהדרין ממקומה בלשכת הגזית, אין באפשרותה לדון דיני נפשות²⁹. זאת אומרת, שעל־ידי „יחזרו

להיות משנה למלך לצורך הצלת נפשות. עם זאת, הוא יכול להשאר בין הסנהדרין ואנשי כנסת הגדולה שכל ענינם הוא לימוד התורה, כי „על ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת בתורתן“, וכך הוא יצליח, לא רק באופן ש„תורתם משתמרת“, אלא „להבין ולהשכיל מיד“ – הוא יוכל להתברך ולהתעלות בלימוד, יותר מהזמן שנותר לו ללימוד התורה.

אך היו בין חברי הסנהדרין גם „מקצת“ שאופן לימודם היה כאופן הלימוד של „בבלי“, כדלעיל.

לפיכך התקיים אצלם הענין של „תורתם משתמרת“ בלבד, שעקב התמסרות לעניני עסקנות ו„הצלת נפשות“ תחסר להם התוספת בידיעת התורה הנדרשת מחברי הסנהדרין, ולכן „פירשו ממנו מקצת סנהדרין“: אצלם לא התאפשרה דרך העבודה של מרדכי ורוב הסנהדרין והם נבדלו ממנו בשיטתם השונה.

ז. בכל זאת יש „גדלות“ מיוחדת בהתמסרות ללימוד התורה

למרות שלפי שיטת ה„ירושלמי“ הרי „ברכה ניתנת בתורתן“, ולפיכך היתה למרדכי הברכה והתוספת בידיעת התורה, בכל זאת, „ירד בחשיבותו אצל חכמים“ מפני ש„בטל מדברי תורה ונכנס לשררה“.

זאת, מפני שיש מעלה מיוחדת בדרך של „תורתם אומנתם“ – שלא להתבטל מן הלימוד מפני שום סיבה²⁶, ואף כאשר לא תיפגם ההוספה בידיעת התורה עקב הענין של „ברכה ניתנת בתורתן“. זוהי כונת חז"ל באומרם „גדול תלמוד־תורה יותר מהצלת נפשות...“: ישנה „גדלות“ מיוחדת בהתמסרות המוחלטת ללימוד התורה. וכיוון שאצל מרדכי הוסרה גדלות זו, הופחתה חשיבותו „אצל חכמים“,

(26) ראה מג"א (סק"ז סק"ד. שו"ע אדה"ז שם ס"ד): אפילו רגע. ובשו"ע אדה"ז ס"ז ס"ז: ואין מתבטל כלל כ"א לדברים הכרויים לצרכי גופו ולימודו. וראה תניא ספכ"ג. וראה לקמן הערה 32.

*26) ראה ט"ז י"ד ס"ס רנא.

(27) אבל לולי הענין ד„הצלת נפשות“ לא הי' עוסק בצ"צ, מצד מעלת ת"ת.

ועפ"ז יש לקשר מה שפרש"י בתחילת מג"א – „הוא אחשוורוש, הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו“, עם פירושו בסיום מג"א – „לרוב אחיו, ולא לכל אחיו וכו'“ (דנעוץ תחלתן בסופן) –

כי הטעם שמרדכי „נעשה קרוב למלכות והי' בטל מתלמודו“ גם לאחז נס פורים, הוא לפי ש„הוא אחשוורוש, הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו“, ובמילא ישנו החשש שיחדש הגזירה.

(28) רבה פ"א.

(29) ע"ז ח, ס"ב. וש"נ. רמב"ם הל' סנהדרין פ"ד

בכל עיירות ישראל... "חלה ירידה בכוחה של הסנהדרין"³⁰. בכל זאת, "היה להם" – הם חייבים – "לילך... בכל עיירות ישראל..."³¹.

מכך ניתן להבין, שתפקידה העיקרי של הסנהדרין הוא הוראה לרבים, ועל-ידי כך הצלת רבים, וכדי לזכות את הרבים, יש צורך לרדת מתוקפם כסנהדרין.

בדומה לכך הוא ההסבר בעניננו: למרות, שעל-ידי כך שמרדכי נעשה למשנה למלך חלה ירידה בחשיבותו כחבר סנהדרין מדרגה של "בתר ד" ל"בתר חמשה", וחסרה לו המעלה של "תורתם אומנותם", בכל זאת כדאית הירידה, אפילו מצד עצם תפקידו כחבר סנהדרין, מפני שזה לצורך טובת הרבים.

ט. צריך להקדיש זמן לעיסוק ב"צרכי ציבור"

נוהגו של כ"ק מו"ח אדמו"ר היה "לגזול"^{31*} מן הזמן שבו יכול היה להתמסר ללימוד התורה בעצמו, ולעבודת ה' לעצמו, ולהתעסק בעניני ציבור והצלת נפשות.

היא"ג. ולדעת הרמב"ן (בהשגותיו לסהמ"צ מ"ע קנג), בטלו כל הדינין (לא רק דיני נפשות) התלוין בב"ד הגדול.

ואף שבתדא"ר שם המדובר בזמן, עד שיתישבו ישראל בארצם" שזה קודם לבנין ביהמ"ק – הרי מקומם דסנהדרין הוא, "אצל המזבח" (ירושלמי מכות פ"ב ה"ז. מכילתא ס"פ יתרו*). משפטים כא, יד. פרש"י ר"פ משפטים), סמוך לשכינה" (תוס' ע"ז שם ד"ה מלמד), דזה ישנו גם במשכן וכו'. ומובן שכשאננם, אצל המזבח חסר בשלימות ענין הסנהדרין. ובתוס' ע"ז (תנ"ל) מוכח דכשאננם (רק), "אצל המזבח" בטלו דיני נפשות כו', עיי"ש.

ועוד (ועיקר) – טעם התדבאר דוהו, "עד שיתישבו" – כי לאחר הרי יש ב"ד בנ"ח והם עושים כ"ו (במכש"כ מסנהדרין, קודם שיתישבו", וק"ו מהם – שהיה מארי דאתרא זה בפרט).

31) בפרט באופן דולגהב"ל בגדיהם למעלה מארכובותיהן – להעיר ממרד"ל חלוק כו' טלית של ת"ח כל שאין חלוקן גראה מתחתיו טפח (ב"ב נו, ב). – ועיי"ג"כ תענית כג, רע"ב. מג"א אר"ה ר"ס ב. ב. *31) ראה חז"ל צג, ב: לא נתגבנו כו'. דינא כו'.

(* כ"ה בדפוסים לפניו. ובכמה דפוסים: ר"פ משפטים. ראה מכילתא מהדורת הארואויסטרין.)

הוא אף דרש זאת מחלק נכבד של תלמידיו והקרובים אליו, שאף הם ינהגו בדרך זו. הוא הנהיג, שאפילו תלמידי הישיבה יקדישו חלק מסויים של זמנם בתקופת, "בין הסדרים" להפצת התורה והיהדות חוצה, ובודאי חלק גדול מזמן ההפצה אינו מנוצל לעצם הלימוד עם הזולת אלא ל"צרכי ציבור": מאמצים להשגת תלמידים, סידור מקום ללימוד, גיוס הכספים הדרושים לכיסוי ההוצאות וכו'.

כלומר, אפילו חסידים ו"מקושרים", אשר היו בדרגה ש"תורתם משתמרת", כפסק ההלכה שלפי ה"בבלי", צריכים להקדיש מזמנם לטובת הרבים, גם אם על-ידי כך יפגע לימוד התורה שלהם.

וזאת, מפני שהנהגת הרוגוצ'ובי, כדלעיל, מתאימה רק ליחיד סגולה שבכל דור, שהם בדרגת, "תורתם אומנותם", ותפקידם הוא כדרך "מקצת הסנהדרין" הוספה בידיעת התורה בתמידיות.

ואילו סדר העבודה לדוב, אפילו לבני תורה, הוא כהלכה, שבזמן הזה אין אנשים ש"תורתם אומנותם"³², במיוחד כאשר מבטלים את הלימוד לצורך, "הצלת נפשות" ולתועלת הרבים.

לגבי כ"ק מו"ח אדמו"ר עצמו יש להעיר, שמי יודע אופן עבודתו. בכלל, ידועים דבריו של הבעל"ש-טוב³³ על הפסוק³⁴ "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח", שאמר: "אתם נשיאי ישראל, המוסרים את תורתם ועבודתם למען טובת הרבים, מה יהא עליכם. הרי זה קומי אורי הפרטי לכללי..." – כלומר, לנשיאי ישראל יש ברכה מיוחדת, שלא ייפגמו אצלם ה"תורה ועבודה", ואדרבה: "בא אורך

32) בדרגא דרשב"י (שאו, אין מפסיקין לתפלה) – שבת יא, א. טושי"ע (ואדה"ו) אר"ח ס"ס קו [אף שישנו בדרגא פחותה יותר (שאו אי"צ לילך לביהכנסת) – רמ"א אר"ח ס"צ ס"ח. שו"ע אדה"ו שם ס"ו. וראה לעיל הערה 26].

33) מו' תורות הידועות שאמרן בגי'ע ביום חגיגת הולדתו ש"ק פ' תבוא ח"י אילול תרנ"ב – כפי שמעמך כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (משיחת שמע"צ תרצ"ו). נדפסו בהוספת לכש"ט (קה"ת) ס' ג'.

34) ישע"י ס, א (מהפסוק דפ' תבוא).

"שררה" זו כרוכה בירידה, כמאמר חז"ל⁴³: "נחזית דרגא נסיב איתתא" (=רד דרגה ושא אשה), כי האדם מוכרח לוותר על עניניו הפרטיים לצורך טובת ביתו⁴⁴.

זהו ההסבר לכך שמוצאים יתרון אצל העוסקים בצרכי-ציבור, אפילו על פני אלה ש"תורתם אומנותם"⁴⁵: אלה אשר, "תורתם אומנותם" צריכים להפסיק לצורך קריאת שמע⁴⁶, ואילו העוסקים בצרכי ציבור אינם מפסיקים אפילו לקריאת שמע⁴⁷,

מפני שלמרות שעל-ידי התעסקות בצרכי ציבור באמונה⁴⁸ נפגעים לימוד התורה והשלימות העצמית, כדברי חז"ל⁴⁹, הטל עליהן צרכי ציבור והן כלין מאלהין", בכל זאת, דוקא באמצעות זאת קיימת המעלה המיוחדת של טובת הרבים.

ואם הנהגה כזאת נדרשת ממרדכי לצורך

וכבוד הוי' עליך זרח" – ללא יחס, "ברכה ניתנת בתורתך".

ו. ההוראה: ויתור על צרכים פרטיים למען הרבים

וזהו ההוראה ממעשיו של מרדכי לגבינו למעשה, כדבריו הידועים של הבעל"ש-טוב³⁵ על דברי המשנה³⁶, "הקורא את המגילה למפרע לא יצא": מי שקורא את המגילה תוך הסתכלות, כאילו מסופר בה על מאורע שאירע בעבר (למפרע) ואין לו קשר להווה – הוא, "לא יצא": נדרשת מאתנו התנהגות אשר היא מעין דרכו של מרדכי, להיות, "משנה למלך" כדי להיות, "דורש"³⁷ טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו", ואפילו כאשר משום כך הוא, "רצוי" רק ל"רוב אחיו".

ולמרות שאצל רבים כרוכה דרך זאת ב"ירידה"³⁸, מפני שלשם כך יש צורך בויתור על השלימות העצמית – הרי כדאית ירידה זו לטובת הרבים.

[ענין זה קיים אצל כל אחד גם בחייו כפרט: נשמתו יורדת, מאיגרא רמה לבירא עמיקתא³⁹ כדי להעשות למושל ושולט⁴⁰ על הגוף, על הנפש הבהמית, ועל חלקו בעולם, לכובשם ולעשות מהם, "דירה לו ית".]

וכאשר הוא בא בקשר גישואין, נוסף לו על כל הנ"ל גם הענין של (בלשון המגילה⁴¹) "להיות כל איש שורר בביתו" (כמאמר חז"ל⁴²: "איזהו אשה כשרה העושה רצון בעלה". וגם

35) הוספות לכש"ט (קה"ת) ס' עת.

36) מגילה רפ"ב.

37) וכידוע אמיתית ענין הדרישה – ע"ד ודרשת וחקרת גו, ודרשנו בכל לבבך גו. וראה ט"ו לאר"ח ר"ס תכט. – ראה סה"מ עת"ד ע' סא. סה"מ תש"ט ע' 224 ואילך.

38) וכמו מלך כפשוטו, שמצ"ע הוא, משכמו ומעלה גבוה מכל העם" (ש"א ט, ב), וצ"ל השתדלות מיוחדת לפעול עליו שירצה להיות מלך על עם (ראה ד"ה תקעו תש"א. יו"ט של ר"ה תש"ג. ובכ"מ).

39) ע"ד לשון הש"ס חגיגה ה, ב. ונת' ברשימות הצ"צ לאיכה (אוה"ת נ"ך כרך ב' ע' א'עב ואילך).

40) ראה תניא פ"ט.

41) א, כב.

42) ראה תדבאר"ר פ"ט. הובא ברמ"א אה"ע ס"ס טט.

43) יבמות טג, א.

44) ודוקא עי"ו, "ויברך אותם ויקרא את שמם אדם" (בראשית ה, ב. יבמות שם. המשך שמה תשמה תרנ"ז ע' 5 ואילך). וראה לעיל הערה 15, שע"י צדקה, נעשה מוחו ולבו זכים וכו'.

45) נוסף על החילוק בגדרם – דתורתו אומנתו הוא כשאר מתבטל מלימודו כלל (ראה לעיל הערה 26), ועוסק בצ"צ הוא גם כשעוסק בוה רק בשעה זו [כפשוטו לשון הרמב"ם וכו' (דלקמן הערה 47), "הי' נוטק בצרכי רבים כו'"].

46) בהנשמן בתחילת הערה 32. רמב"ם הל' ק"ש פ"ב ה"ה (ונ"כ שם).

47) רמב"ם שם. שו"ע (ואדה"ו) אר"ח ס"ע ס"ד. שו"ע אדה"ו ס"ס צג.

וראה לח"מ (הל' ק"ש שם), שאאל כמ"ש הבי" (ס' ע) דמקור הרמב"ם הוא מהא דירושלמי ברכות (פ"ה ה"א) "העוסק בצ"צ כעוסק בד"ת", ד, כאן צרכי רבים עדיף מד"ת בתורתו אומנתו כו', עיי"ש. וראה כס"מ הל' ק"ש שם. שו"ע אדה"ו שם.

48) אף שבשו"ע אדה"ו (ס"ע שם) כתב: בד"א בדורות הראשונים שהיו עוסקים עמהם לשי"ש כו' – הרי מסיים: "אין מי שישתדל אלא הוא שאו אפי' עוס' בהצלת מוחט לבד כו' ולא יפסיק". וכ"ש בנדר"ד בענין של הצלת נפשות – נשמות – ממש.

49) סנהדרין יז, א. פרש"י בהעלותך יא, כת. ובתנחומא וראא (ה) ושמו"ר (פ"ה, ב): משכח תלמודו.

(* ודלא כדחזית הכס"מ (הל' ק"ש שם) ד, מ"ש (ה"ר מנחם) ודוקא בדורות הראשונים אין לו טעם".